

HINDISTON VA POKISTONNING MUSTAQILLIK YO‘LI

*Termiz shahar 1-son texnikumi Umumta'lim fanlar kafedrasi Tarix fani
o'qituvchisi Nuraliyeva Dilfuza*

Hindiston va Pokistonning mustaqillikka erishish hamda bo‘linish jarayoni (Partition of India) haqida batafsil ma’lumot:

1. Bo‘linishning sabablari va "Ikki millat" nazariyasi

XIX asr oxiridan boshlab Hindistonda ingliz mustamlakachilariga qarshi harakat kuchaydi. Biroq, ozodlik harakati ichida ikki xil qarash yuzaga keldi:

- Duniyoviy davlat tarafdorlari: Hindiston Milliy Kongressi (Gandi, Neru) barcha din vakillari teng huquqli yashaydigan yaxlit davlatni saqlab qolmoqchi edi.
- Musulmonlar manfaati: Muhammad Ali Jinna boshchiligidagi Musulmon Ligasi hindular ko‘pchilikni tashkil qiladigan davlatda musulmonlar siyosiy chetda qolib ketishidan qo‘rqardi. Ular "musulmonlar shunchaki diniy ozchilik emas, balki alohida millat" degan g‘oyani ilgari surishdi.

2. "Mountbetten rejasi" va chegaralarni chizish

1947-yilga kelib vaziyat nazoratdan chiqdi, hindular va musulmonlar o‘rtasida qonli to‘qnashuvlar boshlandi. Britaniyaning oxirgi vitse-qiroli Lord Mountbetten mustaqillikni tezlashtirish va mamlakatni bo‘lish rejasini e’lon qildi.

- Redkliff chizig‘i: Britaniyalik huquqshunos Sir Siril Redkliff (ilgari Hindistonda bo‘lmagan odam) atigi besh hafta ichida xarita ustida yangi chegaralarni chizdi. U Panjob (g‘arbda) va Bengaliya (sharqda) viloyatlarini qoq ikkiga bo‘lib tashladi.

3. "Buyuk ko‘chish" va 1947-yil fojiasi

Mustaqillik e’lon qilingach (14-15 avgust), millionlab odamlar o‘z uylari noto‘g‘ri tomonda qolib ketganini anglab yetishdi:

- Migratsiya: Taxminan 14-16 million odam piyoda, aravalarda va poyezdlarda chegara tomon yo‘l oldi. Bu insoniyat tarixidagi eng yirik majburiy ko‘chish edi.

- Qirg‘inlar: Yo‘l-yo‘lakay diniy fanatiklar poyezdlarga hujum qilishdi, qishloqlar yoqib yuborildi. Ayollar va bolalar eng ko‘p jabr ko‘rdi. Qurbonlar soni ba’zi manbalarda 2 milliongacha deb ko‘rsatiladi.

4. Kashmir muammosining tug‘ilishi

Bo‘linish paytida 560 dan ortiq kichik knyazliklar bor edi. Ularga yo Hindistonga, yo Pokistonga qo‘shilish ixtiyori berildi.

- Kashmir: Aholisining aksariyati musulmon, lekin hukmdori (Maharoja Hari Singx) hindu edi. U mustaqil bo‘lishni xohladi, biroq Pokiston qo‘shinlari (qabila lashkarlari) bostirib kimgach, yordam so‘rab Hindistonga murojaat qildi va unga qo‘shilish to‘g‘risidagi hujjatni imzoladi.

- Bu voqea 1947-1948 yillardagi birinchi Hind-Pokiston urushiga sabab bo‘ldi va hudud o‘shandan beri ikkiga bo‘lingan holda qolmoqda.

5. Mustaqillikdan keyingi rivojlanish yo‘llari

- Hindiston: Parlamentar demokratiyani saqlab qoldi. Birinchi bosh vazir Javoharlal Neru "Qo‘shilmaslik harakati" (Non-Aligned Movement) asoschilaridan biri bo‘lib, mamlakatni industrializatsiya qilishga e’tibor qaratdi.

- Pokiston: Davlat tuzilishida qiyinchiliklarga duch keldi. Muhammad Ali Jinna mustaqillikdan bir yil o‘tib vafot etdi. Keyinchalik mamlakatda tez-tez harbiy to‘ntarishlar yuz berdi va 1971-yilda Sharqiy Pokiston (hozirgi Bangladesh) urush orqali ajralib chiqdi.

Hozirda har ikki davlat ham yadro quroliga ega va bu ularning o‘rtasidagi har qanday kichik mojaroga global xavf sifatida qarashga majbur qiladi.